

Glagolsko-imeničke kolokacije hrvatskoga, njemačkoga i engleskoga općeznanstvenog jezika u općoj dvojezičnoj e-leksikografiji

Šnjarić, Mirjana; Borucinsky, Mirjana

Source / Izvornik: **Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2020, 46, 1105 - 1127**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.31724/rihjj.46.2.34>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:481549>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-12**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

UDK 811.163.42:811.111'374.822

811.163.42:811.112.2'374.822

Pregledni rad

Rukopis primljen 16. IX. 2019.

Prihvaćen za tisak 23. I. 2020.

doi.org/10.31724/rihjj.46.2.34

Mirjana Šnjarić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ulica Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

msnjarić@ffzg.hr

Mirjana Borucinsky

Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Studentska ulica 2, HR-51000 Rijeka

mborucin@pfri.hr

GLAGOLSKO-IMENIČKE KOLOKACIJE HRVATSKOGA, NJEMAČKOGA I ENGLSKOGA OPĆEZNANSTVENOG JEZIKA U OPĆOJ DVOJEZIČNOJ E-LEKSIKOGRAFIJI

Ovaj rad bavi se leksičkim sredstvima standardnoga jezika preuzetim u jezik znanstvene komunikacije. Zbog razlike u kolokacijskim značenjima koja se ostvaruju u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku, čestih značenjskih dvojbi prevoditelja znanstvene literature i autora znanstvenih tekstova kao i nedovoljne pokrivenosti toga područja leksika i leksičkih relacija u hrvatsko-njemačkim i hrvatsko-engleskim općim dvojezičnim rječnicima rad upozorava na činjenicu da za korisnika s hrvatskim kao izvornim jezikom ostaje nedostupan jedan važan sloj leksika znanstvenoga jezika. Autorice upućuju na nedostatak pokrivenosti općeznanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija u postojećim tiskanim općim dvojezičnim rječnicima s hrvatskim jezikom kao izvornim jezikom rječnika te na potrebu poboljšanja leksikografskoga prikaza kolokacija u strukturi rječničkoga članka. Prijedlozi autorica mogu pridonijeti poboljšanju leksikografskoga prikaza kolokacija u postojećim dvojezičnim rječnicima, a pohranjivanje popisanih i opisanih općeznanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacijskih obrazaca u elektroničkome repozitoriju podataka odabranih za prikaz u trojezičnoj usporedbi hrvatskoga, njemačkoga i engleskoga jezika može poslužiti kao temelj dorade postojećih dvojezičnih rječnika, ali i kao temelj izrade budućih dvojezičnih i trojezičnih mrežnih rječnika specijaliziranih za općeznanstveni jezik u kojima bi kolokacijama pripadalo izdvojeno mjesto. Na odabranim primjerima glagolsko-imeničkih kolokacija iz područja humanističkih znanosti (npr. *Belege heranziehen, razmotriti znanstvene dokaze, to consider facts; Theorie herausarbeiten, razviti teoriju, to develop / to formulate a theory*) i njihovoj međujezičnoj usporedbi ilustrirat će se razlike u značenjima

i nejasnoće s kojima se suočava hrvatski korisnik. Takve bi se značenjske nedoumice i nedorečenosti leksikografskoga prikaza mogle izbjeći izradom novih mrežnih dvojezičnih i trojezičnih rječnika opće-znanstvenoga hrvatskog, njemačkog i engleskog jezika u kojima bi glagolsko-imeničke opće-znanstvene kolokacije bile bolje obuhvaćene i leksikografski prikazane. Takva otvorena elektronička baza podataka dozvoljavala bi stalnu aktualizaciju i doradu rječnika, moderniziranje čestom provjerom u suvremenome korpusu hrvatskoga znanstvenog jezika i nadopunom novim pojavama u jeziku znanstvene komunikacije.

1. Opće-znanstveni jezik

Opće-znanstveni jezik važno je područje znanstvenoga jezika. Svoje leksičke izvore crpi iz općega jezika, u jezikoslovnoj se literaturi u opisu funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika i obilježja jezičnih sredstava znanstvenoga stila kategorizira kao *opće-znanstveno pojmovlje* (usp. Silić 2006), a razlikuje se od *usko-znanstvenoga* i *srodnoznanstvenoga pojmovlja*. Ono nije svojstveno jednoj određenoj znanstvenoj disciplini, već se podjednako rabi u svim znanstvenim disciplinama. Za istu se razinu u literaturi njemačkoga govornog područja u ranijim istraživanjima leksika koji nije vezan uz strukovno nazivlje (usp. Erk 1972; Schepping 1976) rabi naziv *allgemeine Wissenschaftssprache* ‘opći znanstveni jezik’, dok je u novije vrijeme najutjecajniji i najetabliraniji naziv *wissenschaftliche Alltagssprache* ili *alltägliche Wissenschaftssprache* ‘znanstveni jezik svakodnevnice’ ili ‘svakodnevni znanstveni jezik’ (Ehlich 1993). Prema njegovu tvorcu Ehlichu (Ehlich 1993: 33) taj naziv odnosi se na „fundamentalna jezična sredstva koja većina znanosti rabi na isti ili sličan način. Riječ je o skupini općih kategorija poput *Ursache* ‘uzrok’, *Wirkung* ‘učinak’, *Folge* ‘slijed’, *Konsequenz* ‘posljedica’”, tj. dijelu leksika u tekstu koji se nalazi između strukovnoga nazivlja u užemu smislu i povezuje tekst u koherentnu cjelinu, „te o specifično znanstvenoj uporabi primjerice sustava veznika i kompleksnije sintakse”¹ (Ehlich 1993: 33). Ehlichovu opisu i definiciji jezičnih sredstava svakodnevnice znanstvene komunikacije preuzetih iz općega jezika mogu se dodati brojni glagoli koje je istražila Meißner (2014), posebice glagoli s djeljivom česticom poput *aufgreifen* ‘prihvatiti, preuzeti’ ili dvostrukom djeljivom česticom

¹ Izvorni tekst: „Ihr gehören die fundamentalen sprachlichen Mittel, derer sich die meisten Wissenschaften gleich oder ähnlich bedienen, die allgemeinen Kategorien wie „Ursache“, „Wirkung“, „Folge“, „Konsequenz“, aber auch der spezifisch wissenschaftliche Gebrauch, der vom System etwa der Konjunktionen und der komplexeren Syntax gemacht wird” (Ehlich 1993: 33).

poput *herangehen* ‘pristupiti/pristupati’, *heranführen* ‘uvesti/uvoditi’, njihove nominalizacije, npr. *das Herangehen* ‘pristup’, *das Heranführen* ‘uvođenje’ te brojne glagolsko-imeničke kolokacije kojima je prožeta opća znanstvena komunikacija i koje omogućavaju prijenos znanja i spoznaja (npr. *eine Schlußfolgerung nahelegen* ‘dovesti/dolaziti/doći do zaključka’, *den Schluss ziehen* ‘izvući zaključak’, *eine These aufstellen* ‘postaviti tezu’ itd.).

Opći leksički fond Silić (2006: 59) smatra dijelom hrvatskoga znanstvenog jezika, potkrepljujući iskaz tvrdnjom da su upravo najopćenitiji kategorijalni pojmovi oni koji se podjednako rabe u svima ili u većini znanosti. To su primjerice pojmovi poput *sustav (sistem)*, *ustrojstvo (struktura)*, *funkcija*, *uloga*, *kategorija*, *svojsvo*, *količina (kvantiteta)*, *kakvoća (kvaliteta)*, *veličina*, *uvjet*, *visina*, *dubina*, *širina*, *dužina*, *tijelo*, *organizam*, *predmet (objekt)*, *dio*, *cjelina* itd. Smatramo da bi taj popis valjalo nadopuniti i imenicom *pitanje*. Zbog nedostatka odgovarajućih korpusa izostaju šira istraživanja koja bi pružila uvid u hrvatski općeznanstveni jezik, a posebice glagole u hrvatskome općeznanstvenom jeziku.

Opća jezična sredstva preuzeta za specifične potrebe oblikovanja znanstvenoga teksta dio su svih nacionalnih znanstvenih jezika, a zbog moguće prividne sličnosti s općim jezikom i čest uzrok značenjskih dvojbi i leksičkih nepodudarnosti, što pokazuju dosadašnji rezultati međujezične usporedbe obilježja područja općeznanstvenih jezika, poglavito glagola njemačkoga i engleskoga jezika koju su proveli Fandrych (2002, 2005) te Graefen i Fandrych (2002). Za istu se pojavu u anglofonij literaturi rabi naziv *common language of academia* (usp. Rheindorf i Huemer 2015) kao i *common language of academia and science* (usp. Rheindorf i Huemer 2012). Rheindorf i Huemer (2015) postavljaju tezu o zajedničkim, transdisciplinarnim leksičkim sredstvima znanstvenoga jezika koja ne razdvajaju, već povezuju i spajaju pojedine jezike struka. Iako je to istraživanje utemeljeno na literaturi i postavkama znanstvenika koji pripadaju njemačkomu govornom području, svakako valja spomenuti i radove poput Biber i Barbieri 2007, Gardner i Davies 2013, Hyland i Polly 2008 i dr. u kojima su iznesene važne postavke o tzv. *language of academia*.

Za isto područje znanstvenoga jezika u daljnjemu tekstu u naslanjanju na spomenutu Silićevu (2006) klasifikaciju rabi se naziv *općeznanstveni jezik*. Takav naziv više odgovara svrsi i cilju istraživanja glagolsko-imeničkih kolokacija u pisanome znanstvenom diskursu kao zajedničkih, (sve)općih, transdisciplinar-

nih leksičkih sredstava preuzetih u sve znanstvene discipline od naziva *svakodnevni jezik* koji se izjednačava s razgovornim ili kolokvijalnim jezikom i rabi u neformalnim situacijama svakodnevne komunikacije. Nadalje, naziv *svakodnevni znanstveni jezik* (SZJ), koji je predstavio Ehlich (Ehlich 1993), osim transdisciplinarnosti naglašava i neodvojivost i povezanost znanstvenoga sa standardnim nacionalnim jezikom iz kojega crpi svoje leksičke izvore te u središte pozornosti stavlja i ustaljivanje jezičnih izraza preuzetih iz općega u znanstveni jezik, njihovu prilagodbu i funkcionalizaciju za potrebe znanosti. Ehlich² kritizira preveliku usredotočenost na razvoj strukovnih nazivlja pojedinih disciplina u užemu smislu i poziva da se pozornost u istraživanjima usmjeri na ustaljena opća jezična sredstva oblikovanja teksta nastala povijesnim razvojem pojedinih znanstvenih jezika s različitim kulturnim i znanstvenim tradicijama. Upravo zbog povezanosti s općim jezikom kao svojim stvaralačkim izvorom takva leksička sredstva obilježje su znanstvenih postupaka i metodologija te su najuže povezana sa znanstvenom spoznajom i znanjima u pojedinim jezičnim i znanstvenim zajednicama. Ehlich (1995: 342) tvrdi da takva opća sredstva ostaju sačuvana u području općeznanstvenoga jezika te i danas stoje na raspolaganju za primjenu u znanosti. Iz toga se može zaključiti da naziv *svakodnevni jezik* uvijek podrazumijeva analizu općeznanstvenih sredstava s gledišta povijesnoga razvoja pojedinih nacionalnih znanstvenih jezika, a time obuhvaća i dijakronijsku analizu koja nije obuhvaćena ovim istraživanjem.

2. Općeznanstvene glagolsko-imeničke kolokacije

Transdisciplinarne glagolsko-imeničke kolokacije dio su ograničene skupine općeznanstvenoga leksika koja se sastoji od imenica, glagola, veznika kao i drugih karakterističnih obilježja znanstvenoga jezika. Uz ostala rekurentna sredstva jezičnoga oblikovanja misaone znanstvene djelatnosti ubrajaju se u skupinu koju

² Općeznanstveni leksički fond sve do kraja 80-ih i 90-ih godina prošloga stoljeća poučavao se na njemačkim fakultetima u sklopu nastave stranih jezika struka, samo kao jedan zanemarivi podaspekt strukovnih jezika gdje je težište bilo na strukovnome nazivlju. Nakon toga dolazi do promjene znanstvene paradigme te se područje zanimanja znanstvenoga jezikoslovlja preusmjerava sa znanstvenih disciplina pojedinih struka i usko znanstvenoga nazivlja prema općemu znanstvenom jezikoslovlju. Time se važnost prestaje pridavati poučavanju i učenju strukovnoga leksika i nazivlja, a sve se više pridaje ovladavanju općega leksičkog fonda, tj. onoga dijela leksika i leksičkih struktura koji se nalazi između naziva u tekstu i postoji u temelju znanstvenoga pisanja u svim jezicima struka.

Fandrych (2006) naziva *Textformulierungsroutinen*, odnosno ‘rutinskim obrascima oblikovanja znanstvenoga teksta’. Prema Feilkeu (Feilke 1996), koji pojam idiomatičnosti shvaća u širem smislu (ne samo u užemu frazeološkom kao potpunu značenjsku neprozirnost najuže skupine frazema, već opisuje i druge oblike idiomatske ustaljenosti i zadanosti jezičnih sredstava (njem. *idiomatische Prägungen*)), kolokacije se nalaze među semantički ustaljenim jezičnim obrascima (njem. *semantische Prägungen*), a razlikuju se od sintaktički ustaljenih jezičnih obrazaca (njem. *syntaktische Prägungen*) koji služe oblikovanju teksta, primjerice *im Folgenden* ‘u nastavku’, čime autor u vlastitome tekstu komentira prijelaze na sljedeće poglavlje.

2.1. Definicija

Opće-znanstvene glagolsko-imeničke kolokacije mogu se smatrati dijelom svakodnevnog metodologije opće-znanstvenoga rada u svim fazama pisanja teksta od postavljanja predmeta znanstvenoga promatranja do oblikovanja znanstvenoga pitanja, uvoda, citiranja, argumentiranja, obrazloženja itd. U radu se definiraju kao karakteristične i tipične kombinacije dvojne strukture, sastavljene od dviju leksičkih sastavnica (osnove i kolokatora) preuzetih iz općega u znanstveni jezik. Riječ je o značenjski prozirnim i poluprozirnim, idiomatski ustaljenim leksičkim vezama koje autori preferiraju u svakodnevnome znanstvenom radu. Prepoznatljive su kao rekurentni leksički obrasci nezaobilazni u procesu izrade i strukturiranja znanstvenoga teksta te se nalaze na određenome mjestu u tekstu, primjerice uvodu rada ili autorskim komentarima postojeće tematike na koju se referira i s kojom se povezuje vlastiti rad.

Glagolsko-imeničke kolokacije imaju određenu funkciju u tekstu i doprinose koherentnosti ukupnoga teksta. Rezultat su konvencija znanstvenoga pisanja te su posebice uobičajene (tj. uobičajenije od nekih drugih mogućih) u određenoj jezičnoj i znanstvenoj zajednici za razliku od neke druge jezične zajednice koja preferira drukčije leksičke sveze. Opće-znanstvene glagolsko-imeničke kolokacije ona su leksička sastavnica opće-znanstvenoga jezika koja u međujezičnoj usporedbi dvaju jezika pokazuje najviše nepodudarnosti. Zbog toga je kontrastivni pristup kolokacijskoj tematici u području opće-znanstvenoga jezika izrazito važan, a posebice leksikografski prikaz toga strukturnog tipa kolokacija u

produktivnim rječnicima (J1 – J2) koji bi podržali proces znanstvenoga pisanja i pomogli autoru u oblikovanju znanstvenoga rada na stranome jeziku.

3. Metodologija i ciljevi

Istraživanje je ograničeno na leksičke specifičnosti općeznanstvenih kolokacija strukturnoga tipa *glagol + imenica* s dvjema sastavnicama (glagol kao kolokator i imenica kao osnova³) preuzetim iz općega u znanstveni jezik ili tzv. *light verb constructions* (LVC⁴) koje se smatraju univerzalnim kategorijama. Cilj istraživanja jest izrada sustavnoga popisa i opisa općeznanstvenih kolokacija u hrvatskome jeziku na temelju korpusne pretrage te međujezična usporedba i izrada tabličnoga prikaza prijevodnih istovrijednica na engleskome i njemačkome jeziku.

Namjera rada jest istaknuti i prikazati važnost općeznanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija kao jezičnoga sredstva kojim se ostvaruje misaona znanstvena djelatnost u humanističkim znanostima, a samim time ispitati i upozoriti na relevantnost njihova leksikografskoga prikaza. Ovo istraživanje predstavlja prvo korpusno utemeljeno kontrastivno istraživanje glagolsko-imeničkih kolokacija u humanističkim znanostima za hrvatski jezik, a rezultati istraživanja poslužiti će kao leksički temelj izrade otvorenoga repozitorija za pohranu kolokacija kojemu trebaju uslijediti daljnje provjere kolokacija u širim korpusima. Rezultati istraživanja mogu se primijeniti i kao temelj u izradi budućih dvojezičnih i trojezičnih mrežnih rječnika općeznanstvenoga leksika u kojima bi glagolsko-imeničke kolokacije kao posebna vrsta leksičkih obavijesti zauzimale središnje mjesto.

Potreba za novim vrstama mrežnih rječnika važna je poglavito kad je riječ o potrebi očuvanja ideje europske višejezičnosti i zaštite nacionalnih znanstvenih jezika, posebice onih manjih. Toj temi pridaje se sve više pozornosti u recentnim jezikoslovnim raspravama (usp. Ehlich 1993, 1999, 2006), a time se promiče važnost prevođenja znanstvene literature te izrade rječnika.

³ Opredjeljenje za imenicu kao osnovu utemeljeno je na pretpostavci da će korisnici kod znanstvenoga pisanja kao polazište uzeti imenicu za koju će tražiti odgovarajuće glagole, tj. kolokatore.

⁴ https://parsemefr.lis-lab.fr/parseme-st-guidelines/1.1/?page=050_Cross-lingual_tests/020_Light-verb_constructions__LB_LVC_RB_ (pristupljeno 12. kolovoza 2019.).

Prva faza istraživanja odnosi se na izradu odgovarajućega korpusa kao izvora leksikografskih podataka. Korpusni pristup kolokacijama odabran je u naslanjanju na metodologiju odabira transdisciplinarnih kolokacija (usp. Drouin 2014) u temelju izrade dvojezičnoga transdisciplinarnog kolokacijskog rječnika za jezični par engleski i francuski.

Za potrebe istraživanja sastavljen je suvremeni korpus hrvatskoga jezika koji čine znanstveni članci humanističkih znanosti objavljeni od 2015. do 2017. godine, dostupni na mrežnome portalu *Hrčak*. Korpus sadržava ukupno 450 000 pojava.⁵ Dodatni korpus sastoji se od disertacija preuzetih iz digitalnoga repozitorija Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK⁶) u Zagrebu, objavljenih od 2015. do 2017. godine, a sadržava ukupno 250 000 pojava. Upotrebom alata *Sketch Engine* izrađeni su supojavnički profili hrvatskih glagola te su opisana njihova značenja.

Na temelju istih kriterija sastavljen je i usporedni korpus engleskoga jezika koji broji 92 000 pojava, a koji čine znanstveni članci humanističkih znanosti preuzeti s portala *Hrčak* iz razdoblja od 2015. do 2017. godine. S obzirom na to da je u repozitoriju pronađeno svega devet doktorskih disertacija na engleskome jeziku iz područja humanističkih znanosti, one nisu uključene u istraživanje. Nadalje, članke iz područja humanističkih znanosti koji su dostupni na engleskome jeziku na portalu *Hrčak* pišu neizvorni govornici engleskoga jezika, što predstavlja ograničenje ovome dijelu istraživanja. Međutim, bez obzira na to ograničenje, čak i iz ovako maloga specijaliziranog korpusa mogu se dobiti korisni podatci, što je razvidno iz slike 1. Dobiveni podatci mogu se dopuniti drugim izvorima kao što su *ColloCaid*, *Oxford English Dictionary of Collocations*⁷ i sl.

⁵ Pojavnicom (engl. *token*) smatra se „sve što se nalazi između dva znaka koja služe kao graničnici (svako individualno pojavljivanje); svaka pojava jezične jedinice u korpusu, na razini riječi svaki oblik uključen u leksem” (<http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>, pristupljeno 28. siječnja 2020.).

⁶ <http://www.nsk.hr/disertacije-i-magistarski-radovi> (pristupljeno 12. kolovoza 2019.).

⁷ Iako za engleski jezik postoji zavidan broj korpusa, oni uglavnom obuhvaćaju tzv. *academic English*, što nije istovjetno *općeznanstvenomu* jeziku, i upravo je iz toga razloga sastavljen specijalizirani korpus za potrebe ovoga istraživanja.

The screenshot displays the 'WORD SKETCH' interface for the word 'issue'. At the top, it shows 'issue as noun 146x' and 'modifiers of "issue"'. Below this, a search bar contains the query '... is a "issue"'. The main content area is titled 'verbs with "issue" as object' and lists the following verbs with example sentences:

- discuss**: discuss the current issues
- publish**: The first issue was published in
- precede**: preceding the issue
- evade**: evade many issues
- unveil**: unveiled the first issue
- associate**: issues associated
- emphasise**: emphasise the issues
- feature**: features special , guest-edited issues
- produce**: produces four issues
- increase**: increasing issue

Slika 1. Supojavnički profil imenice *issue* ‘pitanje’ kao osnove (*Sketch Engine, Word Sketch*)

S obzirom na to da su njemačke općeznanstvene kolokacije već opisane i pohranjene u mrežno dostupnome rječniku *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache* (DWDS), za njemački jezik nije bilo potrebno sastavljati novi korpus te je preko računalnojezikoslovnih alata dostupnih unutar DWDS-a provedena prva

provjera i usporedba kolokacija strukturnoga tipa *glagol + imenica*. Nakon toga slijedi izdvajanje odabranih kolokacija te njihova usporedba u trima jezicima. Time je sačinjen popis, nakon čega slijedi i opis glagolsko-imeničkih kolokacija važnih za diskurzivni prikaz znanstvene djelatnosti u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku.

Kao teorijski okvir rada prihvaća se onaj predložen u funkcionalnoj teoriji leksikografije (usp. Bergenholtz i Tarp 2002)⁸, koja od leksikografa zahtijeva da odredi leksikografsku osnovu, korisničku funkciju (receptivnu ili produktivnu) i predvidi situacije u kojima će korisnik konzultirati rječnik kako bi mogao uspješno dovršiti tekst koji izrađuje na stranome znanstvenom jeziku, kao i da definira korisničke potrebe koje će se pokriti takvim rječnikom. Polazi se od pretpostavke da bi se takvim pristupom pokrile i specifične potrebe određene skupine hrvatskih korisnika za specijaliziranim značenjima koje nisu pokrivena postojećim općim dvojezičnim tiskanim rječnicima, što su pokazali rezultati istraživanja provedeni u Šnjarić 2018. Analizirane su kvantitativna uvrštenost i kvalitativna obradba korpusno utvrđenih hrvatskih općeznanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija u općemu hrvatsko-njemačkom dvojezičnom tiskanom rječniku autora Jakić i Hurm (2004). Cilj je bio ispitati kakva je stvarna pokrivenost korisničkih potreba za tom vrstom kolokacija i koliko je postojeći tiskani hrvatsko-njemački rječnik s produktivnom namjenom pouzdan oslonac korisniku s hrvatskim kao materinskim jezikom u oblikovanju teksta na njemačkome kao stranom znanstvenom jeziku. Rezultati provedene analize leksikografskoga prikaza ukupno 186 općeznanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija hrvatskoga jezika, koje su korpusnim pristupom odabrane i na temelju kriterija postavljenih u Šnjarić 2018⁹ utvrđene kao kolokacije, pokazuju da je u dvojezični rječnik (Jakić i Hurm 2004) uvršteno samo 13 kolokacija, odnosno sedam kolokacija pronađeno je pod kolokatorom, a šest pod osnovom. Ostale kolokacije (173) nisu uvrštene u rječnik ni pod osnovom ni pod kolokatorom.

⁸ I prije su postojali zagovornici ideje leksikografskih funkcija, npr. Hausmann (1977) ili Wiegand (1998 i 2001), koji u vlastitoj teoriji opće leksikografije definiraju rječnik kao svrhovit alat ili proizvod koji se izrađuje da bi pokrio određene ljudske potrebe.

⁹ Općeznanstvene glagolsko-imeničke kolokacije Šnjarić (2018) definira kao tipične i karakteristične leksičke sveze prozirna ili poluprozirna značenja s leksičkim sastavnicama preuzetim iz općega u znanstveni jezik. Glagolsko-imeničke kolokacije mogu biti čvrste ili manje čvrste ustrojbe s nepredvidivim i preferiranim odabirom kolokatora u odnosu na jezik u usporedbi. Kolokacije se u radu analiziraju kao gotove leksičke cjeline i prijevodne jedinice u strukturi rječničkoga članka. Polazi se od pretpostavke da zauzimaju važno mjesto u strukturi znanstvenoga teksta i imaju važnu tekstnu funkciju te se provjerava obuhvaćenost u kolokacijskome bloku postojećih općih dvojezičnih rječnika.

4. Analiza glagolsko-imeničkih općeznanstvenih kolokacija u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku

Na temelju uvida u hrvatski korpus utvrđen je niz karakterističnih i tipičnih glagolsko-imeničkih kolokacija uobičajenih u tekstovima humanističkih znanosti, primjerice *predstaviti tezu*, *potvrditi pretpostavku*, *potkrijepiti pretpostavku*, *pobiti / pobijati*, *opovrgnuti / opovrgavati pretpostavku*, *pobijati metode* i dr. koje služe za specifične potrebe oblikovanja znanstvenoga teksta.

U nastavku su prikazani odabrani primjeri glagolsko-imeničkih kolokacija za potrebe međujezične usporedbe s njemačkim i engleskim jezikom kako bi se uputilo na poteškoće s kojima se suočava izvorni govornik hrvatskoga jezika u prevođenju znanstvene literature na strani znanstveni jezik (njemački ili engleski), ali i moguće poteškoće hrvatskih autora u samostalnoj izradi znanstvenoga teksta koje proizlaze iz nepoznavanja prijevodnih istovrijednica kolokacija.

Tablica 1. Usporedna analiza izdvojenih glagolsko-imeničkih kolokacija u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku

IMENICA (HR – NJEM – ENG)	KOLOKACIJA U HRVATSKOME JEZIKU	KOLOKACIJA U NJEMAČKOME JEZIKU	KOLOKACIJA U ENGLISKOME JEZIKU
pitanje	postaviti/postavljati pitanje	eine Frage aufwerfen	to raise a question
Frage	baviti se pitanjem	eine Frage aufgreifen	to address an issue
question/issue	razmotriti/ razmatrati pitanje	sich mit einer Frage auseinandersetzen	to consider an issue
metoda Methode method/methodology	primijeniti/ primjenjivati metodu	eine Methode aufgreifen	to apply a method
zaključak Schlussfolgerung conclusion	izvesti/izvoditi zaključak	eine Schlussfolgerung ableiten	to draw a conclusion
teza	postaviti/postavljati tezu	eine These aufstellen	to develop a hypothesis
These	potkrijepiti/ potkrepljivati tezu	eine These erhärten	to corroborate an assumption
hypothesis/assumption	preispitati/ preispitivati tezu	Thesen hinterfragen	to challenge an assumption

neoborivost Stichhaltigkeit validity	sumnjati u neoborivost	die Stichhaltigkeit bezweifeln	to question the validity of an argument
argumentacija/ argument	koristiti se argumentom	Ein Argument heranziehen	to put forward / to consider an argument
Argument argument	razumjeti argumentaciju	eine Argumentation nachvollziehen	to understand an argument
teorija	odbaciti/ odbacivati teoriju	eine Theorie verwerfen	to reject a theory
Theorie theory	razraditi teoriju	eine Theorie herausarbeiten	to formulate a theory
autor Autor author	osvrnuti se / osvrtni se na autora	auf einen Autor zurückgreifen	to cite an author
izvor Quelle source	proučiti/proučavati izvore	Quellen heranziehen	to use as/to cite/to quote a source
spoznaja Kenntnis findings	ispitati spoznaje	Kenntnisse heranziehen	to examine findings
razlika Unterschied difference	istaknuti razlike	Unterschiede herausstellen	to highlight differences
prvobitna tvrdnja Vornahme assertion/contention	pobiti/pobijati prvobitnu tvrdnju	Vornahme anfechten	to reject/to refute an assertion/contention

Rezultati analize pokazuju da poglavito u njemačkome općeznanstvenom jeziku postoji velik broj kolokacijskih nepodudarnosti u odnosu na hrvatski jezik. Razlog tomu jest činjenica da u kolokacijskome odnosu glagola s imenicom nastaju dopunska, specificirana značenja. Tako primjerice glagol *aufgreifen* može imati značenja u rasponu od konkretnoga poput ‘pokupiti, podignuti (s ceste)’ pa sve do apstraktnoga znanstvenog značenja ‘prihvatiti/preuzeti (teoriju) i primijeniti ju u vlastitome radu’, što nije obuhvaćeno postojećim rječnikom pa se često značenjske obavijesti traže s pomoću engleskoga jezika kao posrednika. U većini slučajeva riječ je o djelomičnim prijevodnim istovrijednicama hrvatskih glagolsko-imeničkih kolokacija u njemačkome kao stranome znanstvenom jeziku, a samo u malome broju o potpunim prijevodnim istovrijednicama, što je prikazano na odabranim primjerima. Međutim, svakako je potrebno istaknuti

da nije uvijek riječ samo o poluprozirnim kolokacijama (npr. *eine Frage (wieder)aufgreifen* ‘baviti se pitanjem’, već i o značenjski prozirnim kolokacijama s idiomatski ustaljenim kolokatorima (glagolima) karakterističnima za znanstveni diskurs (npr. *Vornahme anfechten* ‘pobiti/pobijati prvobitnu tvrdnju’). To su ustaljeni obrasci oblikovanja znanstvenoga teksta i u procesu pisanja zauzimaju stabilnu poziciju u tekstu (npr. *polaziti od pretpostavke, provjeriti tvrdnju* itd.) te se ne mogu zamjenjivati drugim, mogućim kolokatorima. Iz toga proizlazi da znanstveno pisanje zahtijeva dobro poznavanje leksičkih sredstava znanstvenoga jezika i dobru ovladanost glagolsko-imeničkim kolokacijama, poglavito poznavanje pravilnih kolokatora koji odgovaraju komunikacijskoj situaciji, tim više što je ovladanost preferiranim kolokacijama i općenito ustaljenim kombinacijama riječi (engl. *common sense competence*) uobičajenim u određenoj jezičnoj zajednici ako se ona prenese na područje strogo formaliziranoga znanstvenog jezika preduvjet uspješne znanstvene komunikacije i najviši oblik jezičnoga znanja. No, često se korisnik ne može odmah prisjetiti prijevodnih rješenja za kolokacije koje su pohranjene u umnome rječniku vlastitoga materinskog jezika, već mu treba pomoćni alat za prevođenje, tj. dobar rječnik kao podsjetnik i kao pouzdan oslonac. Također se u brojnim situacijama nalazi u zabludi smatrajući da mu rječnik nije potreban jer dobro poznaje značenje iz općega jezika i dodatno provjeravanje kolokacijskih prijevodnih istovrijednica u dvojezičnom rječniku smatra suvišnim. No, iskustvo je pokazalo da je često riječ samo o prividu razumijevanja kolokacijskoga značenja jer postoji velik broj poluprozirnih kolokacija s glagolom (kolokatorom) koji u imeničkoj kolokaciji u znanstvenom jeziku dobiva dodatno, specificirano značenje, primjerice *einen Stuhl heranziehen* ‘privući/privlačiti stolicu’ do apstraktnoga značenja *ein Argument heranziehen* ‘upotrijebiti argument’. Nadalje, strukture materinskoga jezika u velikome broju slučajeva otežavaju aktivnu reprodukciju kolokacija na stranome jeziku i dovode do blokada, pri čemu nastaju brojne prijenosne pogreške. Zbog toga će autoru dobar produktivni rječnik sa smjerom prevođenja J1 – J2 s bogatim značenjskim obavijestima na kolokacijskoj razini u opće-znanstvenome jeziku biti velika pomoć i podrška u prevođenju te znanstvenome pisanju na stranome znanstvenom jeziku (J2). Poteškoće korisnika dvojezičnih rječnika velikim su dijelom rezultat općenitoga nedostatka međujezičnih istraživanja i usporedbi pojedinih nacionalnih znanstvenih jezika (njem. *Wissenschaftssprachkomparatistik*, usp. Ehlich 1993) koja bi u vrijeme prevladavanja engleskoga jezika u

međunarodnim znanstvenim publikacijama doprinijela potrebi da se dovede u pitanje i na temelju rezultata istraživanja relativira transkulturna univerzalnost obilježja znanstvenih tekstova, a istakne kulturna obilježenost tekstova proizišlih iz različitih znanstvenih tradicija i njihova jezična specifičnost. Time bi se ujedno istaknula i potreba održavanja ideje znanstvene višejezičnosti te prihvatanja razlika temeljenih na različitim kulturološkim tradicijama pojedinih znanstvenih jezika, a time i potrebi očuvanja pojedinih nacionalnih znanstvenih jezika, posebice onih manjih. S ciljem da se svim sudionicima olakša sudjelovanje u znanstvenoj komunikaciji – bilo da je riječ o profesionalnim prevoditeljima, autorima znanstvenih radova, znanstveno-nastavnome osoblju ili o studentima za potrebe akademskoga pisanja – kontrastiranje različitih znanstvenih jezika doprinosi sporazumijevanju i uklanjanju barijera između znanstvenih jezika s različitim znanstvenim tradicijama i kulturnim pozadinama.

5. Leksikografski prikaz opće-znanstvenih kolokacija u dvojezičnom rječniku s produktivnom korisničkom funkcijom

Korisnik dvojezičnoga rječnika čiji je materinski jezik hrvatski često se susreće s problemom kako doći do prijevodnih istovrijednica hrvatskih kolokacija u njemačkome opće-znanstvenom jeziku. Primjena općega, tiskanog dvojezičnog rječnika kojim se profesionalni prevoditelj naviknuo koristiti često mu pomaže razriješiti značenjske nedoumice. No činjenicu da tiskani opći dvojezični rječnik ne pokriva opće-znanstvena kolokacijska značenja ilustrirat ćemo analizom leksikografskoga prikaza natuknice *pitanje* u znanstvenome kontekstu za koju njemački i engleski nude dva prijevodna rješenja, tj. dvije imenice: *Frage* i *Fragstellung* te *question* i *issue*.

Pitanja za kojima se vodilo u ovome istraživanju jesu: 1. Koje glagolsko-imeničke kolokacije iz tematskoga polja postavljanja pitanja u znanstvenome jeziku jesu pokrivene tradicionalnim, općim tiskanim rječnikom autora Jakić i Hurm (2004)? 2. Na kojemu se mjestu u rječniku nalazi kolokacija i gdje ju korisnik s gledišta potreba govornika hrvatskoga kao materinskoga jezika najprije treba potražiti kako bi najkraćim putem došao do prijevodnoga rješenja? U onomaziološkome pristupu kolokacijama u dvojezičnome rječniku, koji služi kao polazište

u ovom radu, one bi se trebale nalaziti pod osnovom kao natuknicom (usp. Cop 1990 i 1991; Hausmann 1985) jer je kolokator (glagol) ona značenjska sastavnica kolokacije čije je značenje manje poznato u stranome jeziku, dok se za imenicu (osnovu) pretpostavlja da je jednoznačnija, poznatija korisniku (*Problem* ‘problem’, *Thema* ‘tema’, *Frage* ‘pitanje’), što mu olakšava i pojednostavnjuje korištenje rječnikom. Smatra se da je pristup kolokacijama preko osnove dobro polazište u potrazi za karakterističnim sintagmatskim okruženjem, tipičnim kolokatorima koji se supojavljaju s imenicom te da se pod osnovom kao natuknicom najlakše mogu pronaći inačice kolokacijskih značenja u znanstvenome jeziku. Uvid u rječnik pokazuje da se pod natuknicom *pitanje* (*upit*) nalaze vrlo općenite prijevodne istovrijednice, no gotovo ni jedno navedeno značenje ne objašnjava primjenu u općeznanstvenome jeziku te ne nudi ni jedno sintagmatsko okruženje s primjerom uporabe u znanstvenome jeziku.

pitanje (*upit*) *Frage* f. (npr. u skupštini), *Anfrage* (- , -n); (obavještenje) *Nachfrage* f. (- , -n); otvoreno *offene Frage* f.; retoričko *rhetorische Frage* f.; hvala na pitanju *Dank der Nachfrage*; odgovoriti na pitanje *jesno (niječno) eine Frage bejahen (verneinen), auf eine Frage mit Ja (mit Nein) antworten*; postaviti (ikomu) *pitanje eine Frage aufwerfen (j); j-m eine Frage stellen, eine Frage an j-n richten*.

Iz navedenoga razvidno je da je korisniku teško utvrditi sintagmatsko okruženje imenice *pitanje* u apstraktnome, znanstvenom kontekstu te se u nastavku rada stoga nudi prijedlog poboljšana kolokacijskog bloka u rječničkome članku s natuknicom *pitanje* (po uzoru na veliki e-rječnik njemačkoga jezika (DWDS)).

5.1. Prijedlog poboljšana kolokacijskog bloka u rječničkome članku s natuknicom *pitanje*

Prije svega potrebno je provjeriti je li u natukničkome članku s natuknicom *pitanje* dovoljno samo nanizati kolokatore koji se supojavljaju s imenicom *pitanje* i koji su za potrebe analize dobiveni s pomoću tražilice kolokacija njemačkoga rječnika DWDS te dozvoliti korisniku da sam pronađe rješenje ili mu treba olakšati dostupnost prijevodnih rješenja u znanstvenome jeziku i skratiti vrijeme traganja.

pitanje < kolokator 1 riješiti, kolokator 2 odgovoriti na, kolokator 3 postaviti, kolokator 4 postaviti, kolokator 5 postaviti, kolokator 6 istražiti,

kolokator 7 proučiti, *kolokator 8* pojaviti se, *kolokator 9* preuzeti/primijeniti, *kolokator 10* posvetiti se/posvećivati se, *kolokator 11* usredotočiti se na >

Iz analize je razvidno da bi se u njemačkome i engleskome kao ciljnim jezicima rječnika u prikazu trebao obuhvatiti i ponuditi širi raspon tipičnih kolokatora, tj. veći broj glagola koji ulaze u karakterističan kolokacijski odnos s imenicom **Frage** u znanstvenome kontekstu (primjerice *aufwerfen*, *stellt sich*) i takvih koji u suodnosu s imenicom **Frage** u znanstvenome jeziku dobivaju dopunsko, specijalizirano značenje (primjerice *nachfolgen* ‘slijediti, progoniti’ i *verfolgen* ‘slijediti’, ‘pratiti koga’), a nisu prikazani u natukničkom članku s natuknicom **pitanje**.

Frage < *kolokator 1* lösen, *kolokator 2* beantworten, *kolokator 3* aufwerfen, *kolokator 4* stellt sich, *kolokator 5* stellen, *kolokator 6* nachfolgen, *kolokator 7* verfolgen, *kolokator 8* aufkommen, *kolokator 9* aufgreifen, *kolokator 10* sich widmen, *kolokator 11* sich der Frage zuwenden >

Čak i kad bi kolokatori bili tipografski istaknuti odgovarajućom tipografskom oznakom za koju se predlaže <>, za korisnika općega dvojezičnog rječnika zbog velika broja kolokatora iz općega jezika često bi ostajala nedoumica koji od ponuđenih kolokatora (čije značenje ne poznaje) jest traženi (prototipni) kolokator koji je potrebno primijeniti u konkretnome znanstvenom tekstu.

Kako bi se riješile takve nedoumice smatramo da je potrebno: 1) izraditi uskopicijalizirani mrežni rječnik općeznanstvenoga nazivlja, 2) izraditi novi trojezični mrežni rječnik koji bi sadržavao kolokacijski blok u kojemu bi kolokacije hrvatskoga i njemačkoga jezika bile definirane dodatnim kolokacijskim blokom s primjerima glagolsko-imeničkih kolokacija engleskoga općeznanstvenog jezika:

pitanje, n. – *Frage, Fragestellung; question, issue*

1. postaviti (znanstveno ~) - *eine Wissenschaftliche Frage/ Fragestellung aufwerfen; die wissenschaftliche Frage stellt sich* – to ask a question / to raise a question / an issue
2. baviti se ~ - *wissenschaftliche Frage/ Fragestellung (wieder)aufgreifen* – to address an issue
3. posvetiti se ~ - *sich einer Frage / Fragestellung widmen* – to pursue an issue
4. usredotočiti se na ~ - *sich einer kontroversen wissenschaftlichen Frage/ Fragestellung zuwenden* – to explore a question

Iz navedenoga prikaza primjera rječničkoga članka s obradom kolokacijskoga bloka razvidno je da u engleskome znanstvenom jeziku ima manji broj opće-znanstvenih kolokacija imenice *pitanje* nego u njemačkome te da one u brojnim slučajevima imaju izravnije i doslovnije značenje od njemačkih. Takvim prikazom triju jezika mogla bi se na jednostavniji način prikazati tekstna funkcija glagolsko-imeničkih kolokacija u opće-znanstvenome jeziku, a time i izbjeći moguće korisničke značenjske nejasnoće i nerazumijevanje značenja, posebice kad je riječ o poluprozirnim njemačkim kolokacijama poput *eine Fragestellung aufgreifen*, čija tekstna funkcija u znanstvenome jeziku nije razvidna u strukturi rječničkoga članka u općemu dvojezičnom rječniku, nego korisnik mora tragati za odgovarajućom prijevodnom istovrijednicom.

Provedena analiza leksikografskoga prikaza kolokacijskih značenja koja nastaju u suodnosu glagola (kolokatora) s imenicom (osnovom) *pitanje* u znanstvenome kontekstu jasno upućuje na leksikografsku prazninu i nepokrivenost korisničkih potreba za opće-znanstvenim leksikom u općemu dvojezičnom rječniku. Stoga je do takvih značenjskih obavijesti lakše doći s pomoću engleskoga jezika jer u većini analiziranih primjera engleskih glagolsko-imeničkih kolokacija ne dolazi do promjene i specijalizacije (metaforizacije) značenja kolokatora u suodnosu s imenicom kao u njemačkim primjerima, nego su prijevodne istovrijednice izravnije i povezanije s konkretnim, doslovnim značenjem u općeme jeziku (pa time i dostupnije i poznatije hrvatskim korisnicima). Tomu u prilog govori i činjenica da je engleski jezik prevladao kao *lingua franca* međunarodnoga znanstvenog pisanja i objavljivanja, pa se njime korisnici služe češće nego njemačkim.

6. Novi mrežni rječnici

Rezultati provedenoga istraživanja pokazuju da je transdisciplinarne, opće-znanstvene glagolsko-imeničke kolokacije zbog specijaliziranosti značenjskih obavijesti koje dolaze do izražaja u kontrastu s drugim jezicima i zbog etabliranosti u znanstvenome diskursu potrebno izdvojiti iz općega dvojezičnog rječnika i prikazati kao cjelovite prijevodne istovrijednice u novim dvojezičnim, trojezičnim i višejezičnim mrežnim glosarima specijaliziranoga opće-znanstvenog leksika koji bi se mogli dodati ili povezati s postojećim mrežnim rječnicima. Mrežno povezivanje različitih vrsta rječnika sustavom poveznica dopušta i kompleksniju

strukturu obavijesti i višefunkcionalnost, i to samim time što je moguća i povezanost s odgovarajućim korpusima te izravna provjera sintagmatskoga okruženja riječi u korpusu. Novi trojezični i višejezični mrežni rječnici po uzoru na WIKTIONARY bili bi usklađeniji s novim sustavom europske višejezičnosti i bolje pokrivali potrebe odgovarajuće ciljne korisničke skupine koje su do sada bile nepokrivene. WIKTIONARY se temelji na sustavu unošenja rječničkih članaka sa slobodnim pristupom u kojem bi bilo moguće dodavanje novih natukničkih članaka i novih prijevodnih istovrijednica opće-znanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija i na drugim jezicima.

Time bi se osigurao opstanak raznolikosti znanstvenih jezika i doprinijelo održavanju znanstvene višejezičnosti, a posebice opstanku „manjih” znanstvenih jezika čiji se značaj u međunarodnim publikacijama sve više marginalizira. S jedne bi se strane na temelju dovoljno velikoga reprezentativnog, suvremenog korpusa hrvatskoga znanstvenog jezika popisalo i opisalo, a time i očuvalo *opće-znanstveno* nazivlje i glagolsko-imeničke kolokacije, a poglavito ako se ima u vidu da je takvo jezično blago stečeno, prenošeno i utvrđeno uporabom brojnih generacija prethodnih autora u prijašnjim znanstvenim radovima. Zbog toga se predlaže izrada usko specijaliziranih mrežnih rječnika opće-znanstvenoga jezika s hrvatskim kao polaznim prema njemačkome i engleskome jeziku kao ciljnim jezicima rječnika, tj. s engleskim definicijama hrvatskih i njemačkih opće-znanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija. Ideja i polazište autorica jest da se kolokacije hrvatskoga i njemačkoga jezika dodatno definiraju i pojašne s pomoću lakše dostupna engleskoga opće-znanstvenog jezika, u kojemu su već dobro obrađene i mrežno dostupne (npr. *Collocaid*), i tako autorima, izvornim govornicima hrvatskoga jezika, olakša i pisanje teksta na stranome znanstvenom jeziku.

Krajnji cilj istraživanja jest izrada višejezičnoga kolokacijskog repozitorija hrvatskoga, njemačkoga i engleskoga jezika te se predlaže otvoren pristup repozitoriju s pohranjenim kolokacijama, što omogućava stalnu aktualizaciju, doradu i provjeru u korpusu kao i dodavanje novih glagolsko-imeničkih kolokacija, dok se za budućnost predviđa i preuzimanje te povezivanje tako dobivenih kolokacija triju jezika (njemačkoga, engleskoga i hrvatskoga) s mrežnim jezičnim stranicama i portalima ili odgovarajućim aplikacijama koje nude jezične usluge i imaju tražilice kolokacija. Njihova bi struktura olakšala i ubrzala pristup tomu tipu kolokacija, što iz perspektive specifičnih potreba korisnika s hrvatskim kao

materinskim jezikom znači da će u budućnosti dobivati pouzdane obavijesti o značenju i primjeni riječi u znanstvenome kontekstu. Time bi se zatvorila leksi-kografska praznina i pokrile potrebe hrvatskih korisnika za ovom vrstom leksi-ka, poglavito u znanstvenome prevođenju i u znanstvenome pisanju.

U nastavku donosimo prijedlog kolokacijskoga bloka u trojezičnome mrežnom rječniku u kojemu bi kolokacije hrvatskoga i njemačkoga jezika bile definirane dodatnim kolokacijskim blokom s primjerima glagolsko-imeničkih kolokacija engleskoga općeznanstvenog jezika:

<p><i>Općeznanstveni jezik – allgemeinwissenschaftliche Sprache – Common language of science</i></p> <p>Tražilica / Suchen / Search</p> <p> <input type="text"/></p>	
pitanje	postaviti ~
Frage / Fragestellung	<i>postaviti pitanje odabira kolokacija</i>
question / issue	~ aufwerfen/heranziehen/nachgehen/verfolgen/stellt sich/stellen
	<i>Die Frage ist durch die Entwicklungen der vergangenen Jahre neu aufgeworfen worden</i>
	to raise ~ / to ask a question <i>The first two articles raise the precise scientific research question, including a description of the project-specific methodology[...]</i>

Slika 2. Prijedlog kolokacijskoga bloka u trojezičnome mrežnom rječniku

7. Zaključna promišljanja

Radom se upućuje na nedostatak pokrivenosti opće-znanstvenih glagolsko-imeničkih kolokacija u postojećim općim dvojezičnim tiskanim rječnicima s hrvatskim jezikom kao izvornim jezikom rječnika. Upućuje se i na potrebu poboljšavanja leksikografskoga prikaza kolokacija u strukturi rječničkoga članka, što se može postići beskrajnim mogućnostima koje nudi mrežna leksikografija jer nije ograničena prostorom, konceptom izrade, brojem stranica predviđenoga rječnika i sl.

Jedan od ciljeva provedenoga istraživanja i međujezične usporedbe glagolsko-imeničkih kolokacija kojima se generira znanstveni kontekst u trima jezicima (hrvatskome, njemačkome i engleskome) bio je prikazati različite kolokacijske obrasce i značenjske razlike koje nastaju u kolokacijskome suodnosu glagola i imenice u području opće-znanstvenoga jezika.

Na temelju analize leksikografskoga prikaza glagolsko-imeničkih kolokacija iz tematskoga polja postavljanja pitanja u znanstvenoistraživačkome radu ponuđeni su prijedlozi poboljšanoga opisa brojnih kolokatora (glagola) u rječničkome članku s natuknicom *pitanje*. Bolja obuhvaćenost glagolsko-imeničkih kolokacija u kojima dolazi do jezične i značenjske realizacije opće-znanstvene djelatnosti bila bi omogućena tako da se na temelju potvrda u korpusu u strukturi rječničkoga članka prikaže šire sintagmatsko okruženje brojnih kolokatora koji korisniku opisuju uporabu s osnovom *pitanje* u znanstvenome jeziku.

Krajnji cilj korpusno utemeljena istraživanja i međujezične usporedbe glagolsko-imeničkih kolokacija triju opće-znanstvenih jezika jest izrada teorijsko-metodologijskoga okvira kolokacijskoga repozitorija otvorenoga tipa. Takav će repozitorij u sljedećoj fazi poslužiti kao leksikografski izvor za izradu novih mrežnih dvojezičnih, trojezičnih, ali i višejezičnih glosara opće-znanstvenoga jezika s produktivnom korisničkom funkcijom te hrvatskim kao izvornim jezikom rječnika.

Literatura

BERGENHOLTZ, HENNING; TARP, SVEN. 2002. Die moderne lexikographische Funktionslehre. Diskussionsbeitrag zu neuen und alten Paradigmen, die Wörterbücher als Gebrauchgegenstände verstehen. *Lexicographica. International Annual for Lexicography* 18. 253–263.

BIBER, DOUGLAS E.; BARBIERI, FEDERICA. 2007. Lexical bundles in university spoken and written registers. *English for Specific Purposes* 26/3. 263–286. doi.org/10.1016/j.esp.2006.08.003.

DROUIN, PATRICK. 2010. From a Bilingual Transdisciplinary Scientific Lexicon to Bilingual Transdisciplinary Scientific Collocations. Conference. *Proceedings of the 14th EURALEX International Congress*. Ur. Dykstra, Anne; Schoonheim, Tanneke. Fryske akademy. Afûk –Ljouwert.

COP, MARGARET. 1990. The function of collocations in dictionaries. *BudaLEX '88 Proceedings Papers from the EURALEX 3rd International Congress*. Ur. Magay, Tamás; Zigány, Judit. Akadémiai Kiadó. Budapest.

COP, MARGARET. 1991. Collocations in the bilingual dictionary. *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. An International Encyclopedia of Lexicography. Encyclopédie internationale de lexicographie*. Ur. Hausmann, Franz Joseph; Reichmann, Oskar; Wiegand, Herbert Ernst; Zgusta, Ladislav. Walter de Gruyter. Berlin – New York. 2775–2778.

EHLICH, KONRAD. 1993. Deutsch als fremde Wissenschaftssprache. *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache* 19. 13–42.

EHLICH, KONRAD. 1995. Die Lehre der deutschen Wissenschaftssprache: sprachliche Strukturen, didaktische Desiderate. *Linguistik der Wissenschaftssprache*. Ur. Kretzenbacher, Heinz L.; Weinrich, Harald. Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Berlin.

EHLICH, KONRAD. 1999. Alltägliche Wissenschaftssprache. *INFO DaF* 26/1. 3–25.

EHLICH, KONRAD. 2006. Mehrsprachigkeit in der Wissenschaftskommunikation – Illusion oder Notwendigkeit?. *Die Wissenschaft und ihre Sprachen*. Ur. Ehlich, Konrad; Heller, Dorothee. Lang Verlag. Frankfurt am Main.

ERK, HEINRICH. 1972. *Zur Lexik wissenschaftlicher Fachtexte: Verben, Frequenz und Verwendungsweise. Schriften der Arbeitsstelle für wissenschaftliche Didaktik des Goethe-Instituts*. München. Hueber Verlag.

FANDRYCH, CHRISTIAN. 2002. Herausarbeiten vs. illustrate: Kontraste bei der Versprachlichung von Sprechhandlungen in der englischen und deutschen Wissenschaftssprache. *Mehrsprachige Wissenschaft – europäische Perspektiven. Eine Konferenz zum Europäischen Jahr der Sprachen 2001*. Ur. Ehlich, Konrad. Institut für Deutsch als Fremdsprache/Transnationale Germanistik. München.

FANDRYCH, CHRISTIAN. 2005. ‚Räume‘ und ‚Wege‘ der Wissenschaft: Einige zentrale Konzeptualisierungen von wissenschaftlichem Schreiben im Deutschen und Englischen. *Zwischen Lexikon und Text. Lexikalische, stilistische und textlinguistische Aspekte*. Ur. Fix, Ulla i dr. Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig. Leipzig.

FANDRYCH, CHRISTIAN. 2006. Bildhaftigkeit und Formelhaftigkeit in der allgemeinen Wissenschaftssprache als Herausforderung für Deutsch als Fremdsprache. *Die Wissenschaft und ihre Sprachen*. Ur. Ehlich, Konrad; Heller, Dorothee. Lang Verlag, Frankfurt am Main.

- FEILKE, HELMUTH. 1996. *Sprache als soziale Gestalt; Ausdruck, Prägung und die Ordnung der sprachlichen Typik*. Suhrkamp. Frankfurt am Main.
- GARDNER, DEE; DAVIES, MARK. A new academic vocabulary list. *Applied Linguistics* 35/3. 305–327. doi.org/10.1093/applin/amt015.
- HAUSMANN, FRANZ JOSEF. 1977. *Einführung in die Benutzung der neufranzösischen Wörterbücher*. Niemeyer. Tübingen.
- HAUSMANN, FRANZ JOSEPH. 1985. Kollokationen im deutschen Wörterbuch. Ein Beitrag zur Theorie des lexikographischen Beispiels. *Lexikographie und Grammatik*. Ur. Bergenholtz, Henning; Mugdan, Joachim. Tübingen. Niemeyer Verlag. 118–129.
- HYLAND, KEN; POLLY, TSE. 2008. Is there an ‘academic vocabulary’?. *TESOL Quarterly* 42. 109–113.
- LEW, ROBERT; FRANKENBERG-GARCIA, ANA; REES, GERAINT PAUL; RPBERTS, JONATHAN C.; SHARMA, NIRWAN. 2018. ColloCaid: A real-time tool to help academic writers with English collocations. *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress*. Ur. Čibej, Jaka; Gorjanc, Vojko; Kosem, Iztok; Krek, Simon. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana. 247–254.
- MEISSNER, CORDULA. 2014. *Figurative Verben in der allgemeinen Wissenschaftssprache des Deutschen: eine Korpusstudie*. Tübingen. Stauffenburg-Verlag.
- RHEINDORF, MARKUS; HUEMER, BIRGIT. 2012. *Pilotprojekt Wörterbuch der allgemeinen Wissenschaftssprache (Deutsch Englisch)*. www.academia.edu/18318613/IDeePilotprojekt_Wörterbuch_der_allgemeinen_Wissenschaftssprache_Deutsch_Englisch (pristupljeno 15. lipnja 2019.).
- RHEINDORF, MARKUS; HUEMER, BIRGIT. 2015. Developing a German-English Dictionary of the Common Language of Academia. *Journal of Academic Writing* 5/1. 29–41. dx.doi.org/10.18552/joaw.v5i1.163.
- RHEINDORF, MARKUS; HUEMER, BIRGIT. 2012. *Endbericht zum Pilotprojekt Wörterbuch der allgemeinen Wissenschaftssprache (Deutsch ↔ Englisch)*. https://homepage.univie.ac.at/markus.rheindorf/manuscripts/Dictionaryreport.pdf (pristupljeno 27. siječnja 2020.).
- SILIĆ, JOSIP. 2006. *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Disput. Zagreb.
- SCHIPPING, HEINZ. 1976. Bemerkungen zur Didaktik der Fachsprache im Bereich des Deutschen als Fremdsprache. *Didaktik der Fachsprache. Beiträge zu einer Arbeitstagung der RWTH Aachen vom 30.9. bis 4.10.1974*. Ur. Rall, Dietrich; Schipping, Heinz; Schleyer, Walter. 13–34. Bonn-Bad Godesberg.
- ŠNJARIĆ, MIRJANA. 2018. *Glagolsko-imeničke kolokacije u općeznanstvenom hrvatskom i njemačkom jeziku*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 282 str.

WIEGAND, HERBERT ERNST. 1998. *Wörterbuchforschung. Untersuchungen zur Wörterbuchbenutzung, zur Theorie, Geschichte, Kritik und Automatisierung der Lexikographie*. De Gruyter. Berlin – New York.

WIEGAND, HERBERT ERNST. 2001. Was eigentlich sind Wörterbuchfunktionen? Kritische Anmerkungen zur neueren und neuesten Wörterbuchforschung. *Lexicographica* 17. 217–248.

Rječnici i računalnojezikoslovni alati

DWDS = *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften*. <http://zwei.dwds.de> (pristupljeno 28. kolovoza 2019.).

JAKIĆ, BLANKA; HURM, ANTUN. 2004. *Hrvatsko-njemački rječnik*. Školska knjiga. Zagreb.

Sketch Engine. www.sketchengine.eu (pristupljeno 28. siječnja 2020.).

Collocaid. <https://collocaid.uk> (pristupljeno 28. siječnja 2020.).

Online Oxford Collocation Dictionary. www.freecollocation.com (pristupljeno 28. siječnja 2020.).

Verb-Noun Collocations of the Croatian, German and English Common Language of Science in General Bilingual Lexicography

Abstract

This paper deals with lexical means of general language which are also a part of the common language of science. Due to differences in collocational meanings between Croatian, German and English, both authors of scientific texts and translators face many difficulties when attempting to find proper functional translational equivalents in a target language. This part of the lexicon and lexical relations are not adequately covered in Croatian-German and Croatian-English general bilingual dictionaries and as a result, an important layer of the common language of science remains unavailable for dictionary users whose L1 is Croatian. The authors argue that improvements are needed to the lexicographic representation of collocations in general bilingual dictionaries, they provide arguments and suggestions as to how to improve the presentation of collocations in printed bilingual dictionaries by relying on computerbased methods. Furthermore, a list of verb-noun collocations for the three aforementioned languages created for the purposes of this study may serve as a basis for improving existing bilingual dictionaries as well as bilingual and multilingual e-dictionaries specializing in the general language of science, in which collocations should take a more prominent

place. 146 selected examples of verb-noun collocations typically found in texts on the arts and humanities (e.g. *Belege heranziehen, razmotriti znanstvene dokaze, to consider facts; Theorie herausarbeiten, razviti teoriju, to develop / formulate a theory*) will show that these three languages complement each other. Furthermore, a contrastive analysis will illustrate how divergent meanings can be avoided by improving the representation of collocations typically found in the common language of science in bilingual and multilingual dictionaries of Croatian, German and English, thus making this specific layer of the lexicon more available to the dictionary user.

Ključne riječi: glagolsko-imeničke kolokacije; hrvatski, njemački i engleski općeznanstveni jezik

Keywords: verb-noun collocations; Croatian, German and English common language of science

